

Tien tjotters en een Fries jacht van de ondergang gered

Tekst: Ron de Vos

Heit Piersma

Het zeilen werd hem met de papplepel ingegoten

In 1945 zeilden Mem en Heit Piersma naar Leeuwarden, waar zij zouden gaan solliciteren naar de baan van jeugdherbergbeheerder op Terschelling. Het waaide uit de lijken, Mem was bleek geworden. In Leeuwarden wilde men hem de reisvergoeding geven, maar toen Heit zei dat een zeilboot nogal zuinig vaart, werd hij in tegenstelling tot zijn wens beheerder van de jeugdherberg in Heeg, omdat daar een aantal tjotters lagen.

Jeugdherbergbeheerder in Heeg

Aangekomen bij het voormalige huis van de boeierkoning Madlener zagen ze meteen dat er heel veel werk van hen verwacht werd. Met een grote internationale ploeg gingen ze aan de slag. Er was een botenhuis, ruimte om zeilen te drogen, een schippershuis, maar er moesten voor de jongeren scheepskooien worden getimmerd. Er kwamen drie tjotters en een Fries jacht bij. Ondertussen haalde Heit zijn zeilbrevet bij de ANWB zodat hij het zeilen ook

De tjotter en het Friese jacht waren in het verleden een gebruiksartikel in het Friese land. Overal werden ze voor gebruikt; vissersboot, grasboot. De kruidenier, de bakker of de boterhandelaar brachten hun produkten er mee rond. Toen deze werkzaamheden door gemotoriseerd vervoer werd overgenomen kreeg het ronde schip door zijn gracieuze uitstraling een andere functie, die van pleziervaarttuig. Het gevolg was dat er in dat type boot zeilcursussen werden gegeven.

theoretisch kon onderbouwen. In 1948 werd hun zoon Pier geboren. Het zeilen werd hem zoals dat heet met de papplepel ingegoten en hij zag hoe zijn vader de tjotters onderhield.

Volgens Mem herkende Pier, toen hij 4 jaar was de tjotters al aan de vorm van hun zwaarden. In 1958 gaf de NJHC op Heits aanraden Berend de Jong uit Heeg opdracht om nog vier nieuwe tjotters te bouwen. Daar Heit vroeger timmerman was geweest en zich ook nog met kunst bezighield - hij schilderde en was lid van de Friese kunstkring - kostte het hem weinig moeite om het snijwerk op de schepen te herstellen of te vernieuwen.

Kilo's aardappelen

Heit gaf dus zeilles en Mem kookte kilo's aardappelen. Soms als de wind tegen zat om thuis te komen, keek ze uit over het water om de scheepjes te zoeken. Zag ze de bemanningen ploeteren met de vaarboom dan ontstond het gevaar dat de piepers tot pap zouden koken. De gigantische pan werd dan door middel van touw en blok van het vuur gehesen en zij wachtte met verder koken tot de tjotters afgemeerd lagen.

Toen zoon Pier eenmaal in Leeuwarden naar de technische school ging, nam hij vaak de boodschappen voor de jeugdherberg mee. Na de MTS ging Pier

bij Berend de Jong in de leer. De eerste twee jaar als volontair; het derde jaar verdiende Pier f 50,- in de week, in het vierde jaar was dat f 75,-, terwijl hij ondertussen zijn eigen tjotter bouwde.

In de jeugdherberg werden niet alleen zeilkampen en cursussen voor jongeren georganiseerd, ook de volwassenen mochten aan het friese water ruiken. Heit maakte geen onderscheid tussen beide groepen wat betreft zijn idee hoe je met de houten zeilschepen om moest gaan. Hij kwam controleren of de zeilen niet nat werden opgedoekt; waren ze 'Heit-klam', zoals de instructeurs dat noemden, dan moesten ze uitgehangen worden. Een kras op het scheepje moest met schuurpapier en lakkwast direkt hersteld worden. Was het vaantje eraf gevaren omdat men net niet onder de brug doorpaste, dan moest dat diezelfde avond nog hersteld worden. Door de jaren heen begon men zich op de jeugdherberg te realiseren dat men in het historische erfgoed van Friesland zeilde.

Vier nieuwe tjotters

De tjotters waren getuigen bij de oprichting van de Stichting Stamboek Ronde- en Platbodemjachten begin vijftiger jaren. Ook werden er vele wedstrijden met de schepen gevaren. Ze zijn nog altijd van de partij bij de jaarlijkse reunie van het Stamboek. In 1965 kreeg Heit Piersma de W.H. de Vos prijs in verband met de tjottervloot.

Pier was in 1970 voor zichzelf begonnen en zijn eerste nieuwbouw opdracht kwam van een cursist die bij de jeugdherberg het zeilen had geleerd. Heit bleef zijn eigen vloot onderhouden, maar steeds vaker werd Pier erbij gehaald om iets te vernieuwen. Vooral bij een aanvaring, waarbij averij was opgelopen, moest snel gehandeld worden. Het scheepje moest de volgende dag weer varen.

De tijd veranderde. Om hen heen ontstonden vele zeilscholen die polyester of stalen zeilschepen aanschafte

waarin veel meer cursisten konden zitten dan de vier in een tjotter. In 1977 gingen Heit en Men met vervroegd pensioen.

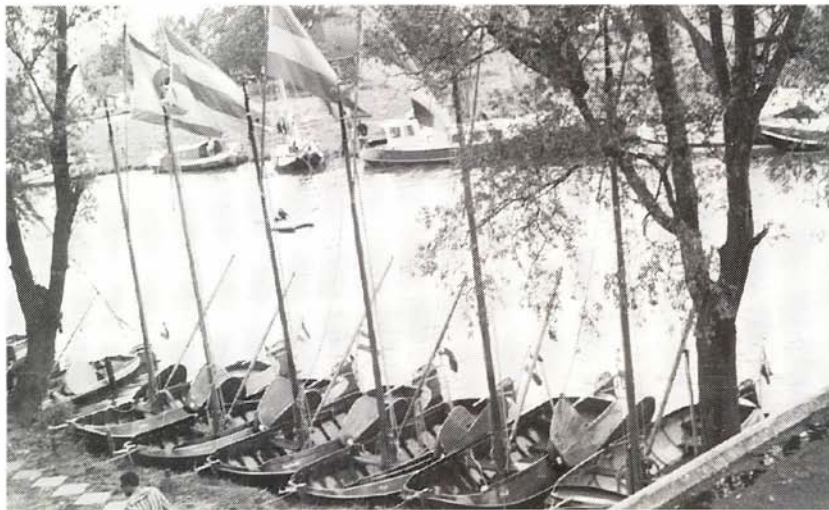
De nieuwe beheerder van de zeilschool gaf tegen de heersende stroom in opdracht tot de bouw van vier nieuwe tjotters. De bouwers waren keurig verdeeld over Friesland; te weten Pier Piersma, Roelof van der Werff, Van der Meulen en Blom. Die van Blom natuurlijk in staal. Pier zelf werd nog maar mondjesmaat bij de reparaties betrokken, meestal deed men het zelf. Het marktmechanisme ging een steeds grotere rol in de maatschappij spelen en ook de NJHC werd daardoor aangetast. Alles moest goedkoper om concurrerende te kunnen werken. Het is duidelijk dat een middel als epoxy met beide handen op de zeilschool werd binnengehaald zodat er sneller en goedkopere reparaties konden worden uitgevoerd.

Door epoxy snellere en goedkopere reparaties

De NJHC-vloot voor de wal aan het eiland.

**De vloot
moet voor
een deel
gerestau-
reerd
worden**

De tjottervloot gered

In de jaren negentig moesten jeugdherbergen zelfstandige ondernemingen worden die de concurrentiestrijd moesten aangaan. De jeugdherberg in Heeg gingen onder. De tjotters moesten worden verkocht. Eind jaren zeventig was er een vriendenkring van de tjottervloot ontstaan en die luidde de alarmklok. In 1993 ging een kleine groep liefhebbers waaronder de heer Wegener Sleeswyk aan het werk. Hij had zelf op jonge leeftijd les gehad van Heit dus hij kende de

historische waarde van de vloot. Er werd een Stichting in het leven geroepen om te kijken of de tjottervloot in zijn geheel gehandhaafd kon blijven. Men vond een aantal financieel geïnteresseerden en dat leidde in december 1995 tot de koop van de gehele vloot door de Stichting. Men had een deel van het Friese erfgoed gered.

De jeugdherberg van Heeg is inmiddels overgenomen door die uit Grouw, maar het is wel de bedoeling dat de schepen vanuit Heeg blijven varen. Er is ech-

ter nog een probleem en dat is dat de schepen voor een deel gerestaureerd dienen te worden. De kosten worden op ongeveer f 80.000,- gulden geschat. Een idee van de Stichting is dat bedrijven tjotters adopteren of zoals het nu al bij de SKS en de IFKS met de skûtsjes gebeurd dat bedrijven tegen elkaar in de schepen gaan wedstrijdzeilen. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met: Stichting Friese Tjottervloot, p/a Rienk Wegener Sleeswyk, Ulbe van Houtenstrijtte 29, 9061 CX Giekerk.